

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
**Operational Participation by Community Enterprise Members
in Wang Chin District, Prae Province**

ธัญญ์วี ธนศิริพูลภัทร์(Thanrawee Thanasiripoonpat)* บำเพ็ญ เขียวหวาน(Bumpen Keowan)**

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ(Benchamas Yooprasert)***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)สภาพพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมและปัจจัยอื่นๆของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่(2) ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ (3) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

โดยศึกษาข้อมูลทำการศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ที่จดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังชิ้น ในจังหวัดแพร่จำนวน 68 กลุ่ม 685 ราย โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 7 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 48.49 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุดเฉลี่ย 7.28 ไร่ ชนิดพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ปลูกพืชผักสวนครัว รายได้ครัวเรือนสูงสุดเฉลี่ย 188,484.52 บาทต่อปี รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 28,236.90 บาทต่อปี ระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 4.04 ปี การได้รับการฝึกอบรมความรู้และศึกษาดูงาน เฉลี่ย 1.78 ครั้ง ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยา ระดับความต้องการเกียรติยศและชื่อเสียงอยู่ในระดับมาก ความต้องการพวกพ้องอยู่ในระดับมาก ประเด็นด้านทัศนคติต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านการรวมกลุ่มและกำหนดหน้าที่ของสมาชิกซึ่งจะให้เฉพาะเครือญาติเท่านั้น ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขาดเงินทุนในการลงทุน และการหาช่องทางตลาดใหม่ ๆ

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม วิสาหกิจชุมชน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pong.t11@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

***รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mailto:agashben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic factors and other factors of community enterprise members in Wang Chin District, Prae Province (2) level of operational participation by community enterprise members in Wang Chin District, Prae Province (3) problems and suggestions by community enterprise members Wang Chin District, Prae Province.

Study of data about operational participation by community enterprise members in Wang Chin District, Prae Province from 68 groups 685 member who registered with the Agricultural Extension Office in Wang Chin District, calculating the studied samples by Taro Yamane formula and allowing 7% of errors. A number of 158 samples were selected by simple random sampling. Data collection instrument was an interview form. Data was analyzed by computer programs using frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value and standard deviation.

Research findings were as follows. Most of the members were female with the average age at 48.49 years. For marital status, most of them married and completed lower primary education (Prathom 4). Their average number of household member was 3.91 persons. Their average maximum size of agricultural area was 7.28 rai. Most of them planted vegetables. Their average maximum annual income was 188,484.52 baht per year. Their average annual income from participation in Community Enterprise was 28,236.90 baht per year. Their average length of being Community Enterprise members was 4.04 years. Their average participation in training on knowledge and study visit was 1.78 times. Social factor, psychology on privilege and reputation were rated at high level. The issue on need of their own friends was at high level. The issue on attitude towards leader and the Community Enterprise Committee was at high level. The issue on participation of the Community Enterprise Committee; participation in planning and in administration were at medium level, participation in supporting group operation was at medium level, participation in receiving benefit altogether was at medium level and participation in evaluation was at medium level. Their community enterprise members problem was particularly the serious one was forming group not very well done. Set of functions which provide a specific kindred members only. Lack of product design. Lack of capital investment. And Finding new market channels

Keywords: Operational Participation, Community Enterprise, Wang Chin District, Prae Province

*นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pong.t11@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

***รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mailto:agashben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ.2504 เมื่อรัฐบาลไทยในขณะนั้น ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมาทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมมาเป็นลำดับ

ต่อมาในปีพ.ศ. 2548 ได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นไปซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับมอบหมายภารกิจให้เป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยสร้างความเข้าใจในแนวคิดวิสาหกิจชุมชนแก่วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อเป็นกลไกในการบริหารให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นเอกภาพทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดระดับอำเภอตลอดจนเกิดกลไกการทำงานทุกระดับให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

วิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังจั่น แต่เดิมได้ร่วมตัวของกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอวังจั่น มีกิจกรรมต่างๆ แล้วแต่ความถนัดและความสามารถในการประกอบกิจการ และเริ่มกลายเป็นธุรกิจในระดับครัวเรือนสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนเมื่อชุมชนเข้าสู่ระบบธุรกิจ จึงเกิดการแข่งขันทางการตลาดขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนากระบวนการและวิธีผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวางแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมาชิกคนใดคนหนึ่งคนหนึ่งในชุมชนไม่สามารถทำได้เพียงลำพังผู้เดียว จึงต้องอาศัยความรู้จากผู้อื่นในแต่ละด้านเข้ามาช่วยเหลือ และได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอวังจั่น ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการที่จะส่งเสริมกลุ่มเพื่อประกอบการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็กและยังประสบปัญหา คือ ยังไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และการสนับสนุนจากภาครัฐไม่สนองความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มและอีกประการหนึ่งเพื่อให้กลุ่มมีกฎหมายรองรับการประกอบการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ของชุมชนให้ได้รับการพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้นมีทั้งหมด 120 กลุ่มจากการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น ที่ผ่านมามีการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ของคณะกรรมการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ โดยใช้แบบประเมินวิสาหกิจชุมชน เป็นเครื่องมือซึ่งได้จัดทำเพื่อการจัดชั้นวิสาหกิจชุมชนเป็น 3 ชั้น คือ ระดับดี ระดับปานกลาง ระดับต้องปรับปรุง ผลการประเมิน พบว่าวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้นทั้งหมดอยู่ในระดับดี ร้อยละ 21.74 ระดับปานกลาง ร้อยละ 45.21 ระดับต้องปรับปรุง ร้อยละ 33.05 ซึ่งหากรวมระดับปานกลางและต้องปรับปรุง เข้าด้วยกันจะมีถึงร้อยละ 78.26 หรือประมาณสามในสี่ของจำนวนทั้งหมด (สำนักงานเกษตรอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ 2555) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้นมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนา การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จากผลการประเมินข้างต้นสำนักงานเกษตรอำเภอวังชิ้นได้เล็งเห็นว่า การบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็งขาดประสิทธิภาพในการวางแผนการดำเนินงาน การตลาด ขาดการจัดการความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งปัญหานี้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพราะถ้าสมาชิกมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานจะช่วยลดปัญหาการบริหารจัดการแบบผูกขาดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ทำให้ลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการ ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดทัศนคติที่ดี ต่อการดำเนินงาน และพร้อมที่จะทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ สุดท้ายแล้วการดำเนินงานภายในวิสาหกิจชุมชนก็จะไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอวังชิ้น ว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่นๆ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ที่ผ่านการประเมินศักยภาพ ตาม พรบ.วิสาหกิจชุมชนปี 2548(กรมส่งเสริมการเกษตร 2548:2) อยู่ในระดับดีและปานกลาง จำนวน 68 กลุ่ม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ 7 ตำบล ของอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ได้แก่ตำบลวังชิ้น ตำบลแม่ป้าก ตำบลแม่เก็ง ตำบลแม่พุง ตำบลป้าสัก ตำบลสรอย ตำบลนาพูน จำนวน 685 ราย โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 7 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ใช้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

วิธีการโดยการจับฉลากรายชื่อของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่าง 20 ราย เกี่ยวกับระดับความความคิดเห็นด้านเกียรติและชื่อเสียง ความต้องการพวกพ้อง ทักษะติดต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหาร การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.873, 0.935, 0.959, 0.991, 0.971, 0.941 และ 0.991 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า สูงสุดต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 49.23 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยเฉลี่ย 4.04 ปี สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ชักชวน และต้องการรายได้เพิ่มขึ้น การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.78 ครั้งต่อปี มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 7.28 ไร่ โดยมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว ข้าวเหนียว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 188,484.52 บาท โดยมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ยปีละ 28,236.90 บาท

2. ความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ แยกเป็นประเด็น ได้ดังนี้

2.1 ความต้องการด้านเกียรติและชื่อเสียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่าชอบทำความดีและช่วยเหลือส่วนรวมเพื่อเกียรติและชื่อเสียงวงศ์ตระกูล อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ ต้องการการยกย่องและการยอมรับ รู้สึกยินดีถ้าต้องเป็นกรรมการของกลุ่มที่เป็นสมาชิกอยู่ เชื่อมั่นว่ามีประสิทธิภาพ ความรู้ ความสามารถที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มได้ รู้สึกยินดีและพอใจหากได้รับเลือกเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และอยากจะได้แสดงความสามารถเพื่อให้คนในกลุ่มยอมรับนับถือ

2.2 ความต้องการพวกพ้องของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ เพื่อน ๆ ไม่ลืมที่จะชวนไปร่วมงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มทุกกิจกรรม คนในกลุ่มมักจะมาพูดคุยและหาเรื่องต่าง ๆ เสมอ และมีพรรคพวกเพื่อนฝูงมากในกลุ่ม และประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีเพื่อนที่ไว้วางใจได้ในกลุ่ม และ เวลาที่มีปัญหาเดือดร้อนจะมีที่ปรึกษาหรือผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ

3. ความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่มพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มมีความสามารถในการประสานงานกับสมาชิกและองค์กรอื่น ๆ เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และระดับที่รองลงมาได้แก่ ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มทุกคนที่มีอยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีแล้ว โครงสร้างของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มเหมาะสมยังไม่ต้องปรับปรุงแก้ไข มีความซื่อสัตย์ สุจริตในการบริหารงานเป็นอย่างดี ความรู้ความสามารถในการจัดการมีความเหมาะสมดี การจัดสรร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกมีความยุติธรรมดี และมีความเสียสละในการทำงานให้กลุ่มเป็นอย่างดี ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสมดี ความรู้ความสามารถในการจัดการด้านการเงินมีความเหมาะสมดี และการรายงานผลการดำเนินงานในการประชุมประจำปี ทำได้อย่างสมบูรณ์ไม่มีข้อบกพร่องใด ๆ

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ แยกตามประเด็น ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหาร พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลางในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มีส่วนร่วมในการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีส่วนร่วมคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม

4.2 การมีส่วนร่วมด้านการสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม มีส่วนร่วมเป็นผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานของกลุ่ม และ มีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม

4.3 การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/แปรรูปเพิ่มขึ้น และร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ ร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิกกลุ่ม ร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น และ มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากกลุ่มในแง่สมาชิกในครอบครัวได้เข้ามาทำงานในกลุ่ม

4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม มีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของสมาชิกภายในกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจของกลุ่ม

5. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่ มีดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่าสมาชิกกลุ่มรวมกลุ่มเฉพาะเครือญาติคนรู้จัก หน้าที่ความรับผิดชอบก็ยกย่องให้เกียรติผู้นำที่มีบทบาทในท้องถิ่นการติดต่อประสานงานก็ยกให้เป็นหน้าที่ของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

คณะกรรมการ สมาชิกขาดความมั่นใจในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาคี ขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ขาดความรู้ด้านระบบการจัดทำบัญชี สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การขาดแคลนเงินทุนและวัสดุ-อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม ขาดการแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่วางแผนการดำเนินงานวางแผนกิจกรรมร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มและพัฒนาให้ความรู้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยการศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ แหล่งจำหน่ายสินค้า และมีส่วนในการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและเครือข่ายการตลาด และแลกเปลี่ยนเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกชุมชน สมาชิกทุกคนควรได้รับการอบรมเรื่องบรรทัดฐานและอบรมการดำเนินการผลิตการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการผลิตภัณฑ์ของตลาด

อภิปรายผลการวิจัย

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากเจ้าหน้าที่ชักชวน และต้องการรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำเงินจากกองทุนมาใช้ลงทุนทางกิจกรรมด้านการเกษตร ส่วนใหญ่มีรายได้มาจากภาค พืชที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักสวนครัวตามพื้นที่ในบ้าน เพราะเห็นว่าเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ปลูกข้าวเหนียวไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังไว้จำหน่ายเป็นรายได้ให้แก่ครัวเรือน การเกษตร ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีรายได้ในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น โดยในอำเภอวังชิ้นในแต่ละปีจะมีจำนวนกลุ่มวิสาหกิจเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของ วีรยศ ทรงพุด (2530: 63) ที่พบว่า ระดับรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจการเข้ามาเป็นสมาชิก ถ้ามีระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลให้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากขึ้นด้วย

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่จะมีความต้องการด้านเกียรติและชื่อเสียงกันมาก โดยสมาชิกต้องการที่จะทำความดี และช่วยเหลือส่วนรวมเพื่อเกียรติและชื่อเสียงวงศ์ตระกูล มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากซึ่งเป็นเพราะมนุษย์ทุกคนอยากเป็นคนสำคัญ อยากได้รับการยกย่องและนับถือจากสังคมที่ตัวเองอาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีบุญญา ภูมิภู (2550:75) ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนอยากให้คนอื่นหรือสังคมเชิดชูสรรเสริญ เกิดความภาคภูมิใจ ความมีศักดิ์ศรี ดังนั้นจึงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตนถือว่าเป็นผลให้ได้รับเกียรติและชื่อเสียงมากขึ้น และส่งผลทำให้มีความต้องการพวกพ้องมาก และใช้เวลาว่างในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอื่นที่มีกิจกรรมร่วมกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มเป็นบุคคลในชุมชนและเป็นญาติพี่น้องกันจึงมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับสมาชิก ถ้าผู้นำและคณะกรรมการมีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์ และสร้างผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในกลุ่ม จึงทำให้มีความคิดเห็นในเชิงบวกกับผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในการวางแผน สมาชิกจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มและส่วนรวมในการวางแผน เฉลี่ย ปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเพราะมุ่งหวังที่จะได้รับประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเงินปันผลที่จะได้รวมไปถึงกับการช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเอง ส่วนประเด็นที่ถามสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนนั้นมีเหตุผลเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจว่าเมื่อตนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งมีการเลือกตั้งแล้วนั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการแทบทุกเรื่องตนเองเป็นเพียงสมาชิก

สมาชิกจะมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มเพราะสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อพบปะกับคนที่รู้จัก รวมไปถึงญาติมิตรและคนในครอบครัว ก็จะบอกกล่าวถึงสินค้าของกลุ่มตัวเองให้คนอื่น ๆ ทราบเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักในชุมชนและต่างถิ่นได้ทราบ

สมาชิกมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในแง่ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวแต่ก็ไม่ถึงกับเป็นรายได้หลักของครอบครัวอาจเป็นเพราะสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มต้องการมีอาชีพเสริมเพื่อต้องการรายได้เป็นเงินส่วนแบ่งหรือเงินปันผลมาจุนเจือครอบครัวซึ่งเป็นการได้รายได้จากทางหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระของคนในครอบครัว อีกทั้งใช้เวลาว่างเข้ามาทำกิจกรรมภายในกลุ่มเพื่อการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ทั้งสามารถหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ส่วนหนึ่งอาจมีความเกรงใจต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มเพราะสมาชิกบางคนคิดว่าผู้นำและคณะกรรมการมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและมีบทบาทในกลุ่มอยู่แล้ว และบางคนเป็นเพื่อนบ้านหรือเพื่อนสนิทกันมานานก็ให้เกียรติและไม่ออกแสดงความคิดเห็นคิดหรือคิดเหมือนกันหรืออาจเป็นเพราะกลัวความขัดแย้งเพราะทุกคนมีความผูกพันกันมานานด้วย

ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารการจัดการ การผลิตการตลาดและเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนควรกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กรให้ชัดเจนและให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมทุกคนและชัดเจนทำบันทึกเป้าหมายทิศทางโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนและควรกำหนดวิธีการจัดสรรรายได้ที่ชัดเจน โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ ควรมีการแบ่งหน้าที่ในการบริหารองค์กรให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถตรวจสอบได้ และมีการจัดหาแหล่งเงินทุน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

สินเชื่อให้แก่วิสาหกิจชุมชน จัดประชุม ฝึกอบรมสัมมนาและศึกษาดูงาน ควรให้หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น องค์การปกครองท้องถิ่น(อปท.) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยิ่งขึ้น และมีการประชาสัมพันธ์สินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นประจำ

1.2 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อำเภอ และกรรมการวิสาหกิจชุมชน จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยกำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของจังหวัด ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ควรกำหนดเช่น การสร้างกระบวนการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชน

1.3 ผู้รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด และ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำ อำเภอ ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้ครอบคลุม ครบถ้วน และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อ แก้ไขปัญหา ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้มีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และพัฒนาความรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสบการณ์และเกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานให้เป็นมืออาชีพในการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรได้มีการศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุกอำเภอ และเป็นภาพรวมของจังหวัด เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นในทิศทาง เดียวกัน

2.2 ควรได้มีการศึกษาความต้องการตำแหน่งผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.3 ควรได้มีการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ ทราบปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จและปัจจัยที่ทำให้มีปัญหาการ ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรณีศ เชื้อศิริถาวร(2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรอำเภอภูดง จังหวัด

อุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี

จุฑารัตน์ เอื้ออานวย (2549) จิตวิทยาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ทักษะคิด:การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย กรุงเทพมหานคร โอเดียนส

โตร

วิชิต นันทสุวรรณ(2544) แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร เจริญวิทย์การพิมพ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

สรุแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ(2548) “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่ม
แม่บ้านเกษตรกร อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

เสรี พงศ์พิศ(2546) ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่ วิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท
สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน(2548) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.
2548 กรุงเทพมหานคร

